

DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2025-67-11>
УДК 904(37/38):902(73)(091):303.446.4

Сергій Посохов

доктор історичних наук, професор

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Майдан Свободи, 4, 61022, Харків, Україна

Email: sposokhov@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1390-0625>

ІСТОРІЯ «КЛАСИЧНОЇ АРХЕОЛОГІЇ» В США ЯК ПРИВІД ДЛЯ МІРКУВАНЬ

У статті йдеться про книгу американського автора С. Дайсона (Stephen L. Dyson) «Ancient marbles to American shores: classical archaeology in the United States» (1998), яка присвячена вивченню процесу формування античної археології в США. Автор цієї фундаментальної праці — професор класичної філології, Президент Американського інституту археології з 1995 до 1998 рр., професор Весліанського університету та Державного університету Нью-Йорка в Буффало, директор численних дослідницьких проєктів в Італії. Його наукові інтереси охоплюють широке коло проблем, які стосуються історії та археології Риму та римської Італії. Він читав різноманітні навчальні курси для студентів і аспірантів, зокрема й історіографічного характеру. Книга, яка стала об'єктом уваги в цьому випадку, без перебільшення є першою синтетичною працею, у якій знайшов відображення складний процес становлення класичної археології в США. Автор книги проаналізував

Як цитувати: Посохов С. Історія «класичної археології» в США як привід для міркувань. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія». 2025. Вип. 67. С. 203–216. DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2025-67-11>

How to cite: Posokhov S. Reflections on the History of «Classical Archaeology» in the United States. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series History*. 2025. No. 67. PP. 203–216. DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2025-67-11> (In Ukrainian)

© Посохов С., 2025

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

діяльність провідних американських учених, схарактеризував їхні наукові досягнення, зокрема результати дослідження пам'яток стародавньої Греції та Риму, а також роль таких інституцій, як музеї та університети, у процесі професіоналізації античної археології в США. Деякі тези цього дослідника, які стосуються розуміння як етапів і тенденцій розвитку, так і проблем та перспектив класичної археології в США, дають привід для міркувань, зокрема стосовно стану справ в українській науці та освіті. Наприклад, автор статті звертає увагу на значення спадкоємності в таких дослідженнях, роль відповідних державних інституцій і програм, а також на стан вищої історичної освіти, де й відбувається підготовка таких фахівців. У підсумку висловлюються певні міркування щодо майбутнього класичної археології в Україні.

Ключові слова: класична археологія, археологія античності, американська історіографія, Стивен Дайсон, вища історична освіта.

Однією з найважливіших гносеологічних категорій, за допомогою якої характеризується історіографія як наука, є категорія «рефлексія». І це зрозуміло, бо навіть коли йдеться про окрему людину, то ця категорія позначає здатність «подивитися на себе збоку», сконцентрувати увагу суб'єкта на собі та результатах своєї активності для їх осмислення та переосмислення. Тим більше такі процедури важливі для науки, коли рефлексія передбачає усвідомлення загального ходу наукового пізнання та його результатів. Звісно, така рефлексія — складний, багатовимірний процес, який передбачає аналіз стану наукових досліджень у порівняльній ретроспективі, з урахуванням як загальних, так і локальних тенденцій. Безсумнівно, основну зацікавленість історіографів спричиняли і спричиняють результати діяльності провідних учених та провідних наукових установ. Утім, визначити, хто є істориком «першого», а хто «другого плану» не так легко. Тим більше це складно зробити, коли аналізується розвиток національних шкіл, які мають чимало специфічного. І все ж шлях тут лише один: намагатися виявляти схожі та відмінні риси, характеризувати ступінь впливів та взаємовпливів тощо, щоби врешті поглянути на «своє» і визначити для себе актуальні проблеми та можливі перспективи.

Попри те, що США вже тривалий час сприймаються як світовий лідер, зокрема й щодо розвитку науки, коли в колі українських науковців

мова заходить про розвиток історіографії, то зазвичай називають імена європейських учених. І це зрозуміло, якщо зважити не лише на географічну, а й на історичну спорідненість України та Європи. Утім, траєкторія розвитку американської історіографії, її здобутки та сучасні проблеми дуже важливі для розуміння загальнонаукового процесу. Тож актуалізація такого матеріалу бачиться нагальною потребою.

Особливо коли йдеться про сучасні виклики, які постали перед гуманітаристикою і які часто потребують відповіді на глобальному рівні. Ева Доманська пише про те, що сьогодні в гуманітаристиці побутує багато парадигм, дослідницьких програм або підходів і тенденцій, котрі часто суперечать одне одному. У зв'язку з цим стимуляторами змін, на її думку, стають напрями, найближчі до емпірії та здатні її теоретизувати — передусім соціологія, мистецтво і технаука (Domanska 2012). На нашу думку, серед таких дисциплін, які здатні вплинути на утвердження нових наукових норм в історичних дослідженнях, щоби ті відповідали викликам сучасного світу, можна назвати археологію. Це пов'язано з тим, що вже тривалий час археологи тісно співпрацюють з представниками природничих наук, вони чи не першими почали використовувати комп'ютерні технології, врешті, ми маємо приклади плідної спільної роботи археологів різних країн, коли національні особливості неістотно впливають на характер дискусій. І все ж на перший план виходить інша проблема. Ідеться про те, що археологи часто взаємодіють у своєму колі без бажання комунікувати з представниками інших історичних дисциплін. Ба більше, деякі археологи декларують свою відокремленість від історичної науки. Саме тому пропонуємо зосередити увагу на так званій «класичній археології»*, яка постала в XIX ст. і являла собою союз філологів-класиків, істориків-антикознавців, мистецтвознавців та ін. Інтегративний потенціал цієї субдисципліни очевидний, і сьогодні, в умовах розгортання міждисциплінарності, це може стати вагомим плюсом для неї. До речі, дослідження доби античності та античних

* В Україні термін «класична археологія» використовується зрідка, зазвичай ідеться про «античну археологію», «археологію античності», або «старожитності доби античності» (що передбачає дослідження матеріальної культури та здобутків античної цивілізації).

пам'яток здійснюють вчені Харківського університету від моменту його заснування (Skyrda 2015). Протягом багатьох десятиліть, до окупації Криму у 2014 р., археологічні експедиції Харківського університету досліджували Херсонес Таврійський. Антична колекція є важливою частиною зібрання Музею археології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (Zajtsev, Latysheva 1992).

Сьогодні серйозні виклики постали й перед вищою історичною освітою. Спостерігаються спроби осмислити цю ситуацію та здійснити певні трансформації в багатьох країнах світу. Принаймні в Україні певний такий поворот відбувся в 2015 р., коли була запроваджена єдина спеціальність «історія та археологія» на всіх рівнях вищої освіти, а також встановлено обмеження мінімальної кількості студентів для слухання спецкурсів. З часом на етапі магістратури взагалі було запроваджено фактично вільний вибір спецкурсів, що нівелювало колишні «спеціалізації по кафедрах». Звісно, це істотно вплинуло й на підготовку фахівців у галузі археології та історії стародавнього світу, яка ґрунтувалася на поглибленому вивченні різноманітних джерел та наукової літератури, мовній підготовці тощо.

Усе сказане, на нашу думку, вимагає глибокого аналізу тих змін, які відбуваються в історичній освіті та науці. Не претендуючи на такий глибокий та всебічний аналіз, звернемо лише увагу на монографію Стівена Дайсона «Стародавні мармури на американських берегах. Класична археологія в Сполучених Штатах» (Dyson 1998). Вона хоча й вийшла вже досить давно, але не привернула увагу українських вчених. Ознайомлення з цією книгою стимулює замислитися над долею класичної археології не тільки в США, а й в Україні.

Автор цієї фундаментальної праці — професор класичної філології, Президент Американського інституту археології з 1995 до 1998 рр., професор Весліанського університету та Державного університету Нью-Йорка в Буффало, директор численних дослідницьких проєктів в Італії. Його наукові інтереси охоплюють широке коло проблем, які стосуються історії та археології Риму та римської Італії. Він читав різноманітні навчальні курси для студентів і аспірантів, зокрема історіографічного характеру («Історія класичної археології»; «Великі римські історики:

римська історіографія від Гіббона до Мозеса Фінлі») (Dyson S. L.: *Park Professor of Classics: Curriculum Vitae*).

Книга, яка стала об'єктом нашої уваги, без перебільшення є першою синтетичною працею, в якій знайшов відображення складний процес становлення класичної археології в США. Як зазначив сам автор у передмові, «Протягом більшої частини дев'ятнадцятого та початку двадцятого століть класична археологія відігравала важливу роль, створюючи дослідницькі моделі та визначаючи дослідницький порядок денний. Оскільки класичне мистецтво посідало центральне місце в естетичних цінностях американської культурної еліти протягом більшої частини цього періоду, класична археологія мала сильніший вплив, ніж багато інших гуманітарних дисциплін. Проте до сьогодні немає всеосяжної історії північноамериканської класичної археології» (пер. з англ.)** (Dyson 1998, ix).

На книгу відгукнулися схвальними рецензіями інші фахівці в цій галузі (Fentress 2001; Snead 2002). Важливо, що, наприклад, Джеймс Снід також відзначив спробу автора торкнутися більш широких тенденцій в американській соціальній та культурній історії. Він наголосив на тому, що піднесення класичної археології в період після громадянської війни слід розглядати як складник широкого американського культурного націоналізму, що охоплював будівництво державних музеїв, піднесення руху за збереження історичних пам'яток та створення національних парків (Snead 2002, 15). Справді, будь-яка характеристика розвитку науки, а тим більше гуманітарної, не може відбутися без урахування історичного та соціального контексту. Для Сполучених Штатів ця специфіка полягала вже в тому, що на цій території були розташовані лише археологічні пам'ятки індіанців. Як зазначають дослідники, «відсутність спільної історії між індіанцями та американцями європейського походження обмежувала корисність археології, заснованої на культурній ідентичності» (Snead 2002, 16).

С. Дайсон зосередився на описі складного інтелектуального та інституційного процесу, який пов'язаний з класичною археологією,

** Тут і далі, якщо не вказано інше, всі переклади належать авторові статті.

з урахуванням всієї складності суспільно-політичного та культурного контекстів відповідного часу. Як зазначив сам автор у передмові, «Метою цієї книги є дослідження виникнення та розвитку академічної дисципліни в умовах мінливої американської культури та суспільства» (Dyson 1998, ix). Він розпочав з «передісторії» дисципліни, з її зародження в епоху гранд-турів та характеристики її розвитку, що стимулювалося зростанням романтичного елінізму, який набув поширення в середовищі американської культурної еліти.

Звісно, вже зазначені вище об'єктивні умови на етапі становлення дисципліни змушували американських учених перебувати в залежності від європейського антикознавства. Утім, поступово американська класична археологія набувала сили. Початок цього процесу С. Дайсон пов'язав із діяльністю професора мистецтв Гарвардського університету Чарльза Е. Нортон (1827–1908), який в 1879 р. ініціював створення товариства для сприяння розвитку мистецтв та археологічних досліджень, оскільки він уважав, що «гуманістичні дослідження є протиотрутою від корупції» та засобом «боротьби з деградуючим впливом духу матеріалізму», а США мають повернути інтелектуальний борг Європі своїми високоякісними науковими розробками (Dyson 1998, 38). Поширення цих ідей сприяло виникненню Американського археологічного інституту, а також Американської школи класичних студій в Афінах, яку створили за зразком відомих французької та німецької шкіл, що вже існували на той час у столиці Греції (у 1895 р. аналогічну школу відкрили в Римі). Завдяки цьому сформувалося нове покоління дослідників, які набули важливого польового досвіду. С. Дайсон простежив подальший розвиток класичної археології в американській університетській системі. Він зафіксував зародження нового професіоналізму серед американських науковців та створення відповідних структур в університетах (які значною мірою також базувалися на німецьких університетських програмах з класичної археології). Водночас він дослідив і вплив європейських учених-емігрантів на розвиток дисципліни. Зокрема, він зазначив, що «Американська класична археологія виграла від безпрецедентного припливу європейських учених, спочатку як біженців від нацистів

та фашистів, а потім як почесних гостей, оскільки університети прагнули підвищити свій престиж, призначаючи іноземних викладачів, які привносили з собою нові ідеї та підходи до вивчення античності (Dyson 1998, 217). С. Дайсон дослідив «музейну традицію» (розділ 4), яка врешті поєднала історію мистецтва та археологію з мистецтвознавством, естетикою та освітою (Dyson 1998, 157).

Як зазначила рецензентка книги Елізабет Фентрес, на сторінках свого дослідження С. Дайсон представив серію біографій головних дійових осіб: не тільки окремих осіб — археологів і директорів музеїв, які створили цю дисципліну, — але й установ — університетських кафедр, музеїв, закордонних шкіл і «великих розкопок». Книга надає корисний довідковий матеріал із короткими біографічними нарисами понад 50 американських археологів (Fentress 2001, 903). Зокрема тут ідеться про таких впливових учених, як Френсіс Келсі, Карл Блеген, Хетлі Голдман, Джеймс Візман та ін. Насправді, книга насичена й навіть перенасичена іменами та фактами (що інколи дещо заважає сприйняттю основної думки). Утім, як слушно зазначив інший рецензент Джеймс Снід, С. Дайсон намагався не лише навести біографічні відомості чи згадати те чи те ім'я, а й пояснити складні відносини між людьми, інституціями та ідеями (Snead 2002, 15). Також була помічена його увага до жінок-науковців, хоча в цій дисципліні, на відміну від їхніх європейських колег, жінки занадто часто опинялися на маргінесі (Fentress 2001, 903).

Значні фінансові можливості, а після Другої світової війни й політичні, ще більше стимулювали розвиток класичної археології в США. Як зазначив С. Дайсон, «двадцять п'ять років після Другої світової війни представляли собою найактивніший, хоча й не обов'язково найкреативніший, період в американській класичній археології» (Dyson 1998, 217). Американська економіка процвітала, забезпечуючи економічну еліту надлишковими багатствами, які можна було витратити на археологічні дослідження. Уряд вперше став істотно залученим до фінансування археологічних досліджень. Витрати на проведення археологічних досліджень у Середземномор'ї залишалися низькими, що дозволяло більшій кількості установ, ніж будь-коли раніше,

проводити великі розкопки» (Dyson 1998, 217). Зокрема, протягом 1950–1960-х рр. провідним центром американської античної археології залишався Принстонський університет, проводячи розкопки Афінської агори (Dyson 1998, 232).

На наш погляд, найбільш цікавим є саме останній 6-й розділ «Друга світова війна та її наслідки», а також «Післямова: Археологія в 1990-х роках і далі», де С. Дайсон характеризує зміни в американській археології другої половини ХХ ст. Як зазначила з цього приводу Е. Фентрес, праця С. Дайсона певною мірою пояснює загадку американської класичної археології: чому, маючи такі здобутки й такі ресурси, післявоєнна американська класична археологія відстала від своїх європейських колег як у технічному, так і в теоретичному плані? Тобто замість того щоб стати самостійною дисципліною з власними правилами та програмою досліджень, класична археологія була поглинена, з одного боку, кафедрами історії мистецтва, а з другого — кафедрами класичної філології. При цьому історія мистецтва залишилася вкоріненою в мистецтвознавстві, відірваною від історичного контексту, а рідкісні спроби створити міждисциплінарні університетські кафедри, що поєднували класичну філологію з історією мистецтва та антропологією, виявилися радше невдалими, і, зрештою, лише Бостонський університет зумів зберегти велику кафедру, яка розглядає класичну археологію як дисципліну, а не як галузь класичної філології (Fentress 2001, 905). Чому ж так сталося? Почасти це пов'язано з тим, про що вже йшлося: класичні пам'ятки не є частиною американського культурного ландшафту. Наприклад, значні успіхи британської археології в 1960-х рр. пояснюються активним розвитком міської рятувальної археології, коли археологи були зобов'язані спілкуватися з широкою громадськістю через телебачення та популярні журнали. Класичні ж археологи, як правило, робили кар'єру лише в університетах або музеях, а це радше вимагало спеціалізації в галузі філології або історії мистецтва і зумовлювало їхнє існування в певному замкненому світі (Fentress 2001, 905). І все ж, це не єдина причина. Дослідження «великих пам'яток» у Європі тепер вимагало чималих коштів, бо вже минув той час, коли «Американська школа могла

насолоджуватися всіма аспектами свого колишнього комфортного неоколоніального існування» (Dyson 1998, 256). Конкурентне державне фінансування класичної археології майже повністю зникло, ця галузь археології отримувала лише невеликі обсяги державного фінансування (Dyson 1998, 283). Американські археологи-класицисти почали згортати співпрацю з колегами-античниками з Середземномор'я, які в цей час активно продовжували нарощувати професійний потенціал (Fentress 2001, 906).

Як слушно зазначила Елізабет Фентрес, «у цій цінній книзі факти ретельно впорядковані та дипломатично подані, лише зрідка проглядаються власні думки автора» (Fentress 2001, 905). І все ж саме ці ремарки та короткі оціночні судження, які наприкінці книги мають дещо песимістичний відтінок, спонукають до роздумів та пошуку відповідей на складні питання сьогодення. Акцентуємо на них увагу.

С. Дайсон не лише констатує зменшення державного фінансування на дослідження та освіту, а й звертає увагу на дедалі більшу залежність класичної археології від приватних та напівприватних (тобто спеціальних фондів) ресурсів, що часто підсилює саме консервативні настрої. Відповідно розвиток спостерігається лише в кількох потужних приватних університетах. Проте, як зазначає автор, це означає «повернення до світу археологів-джентльменів», коли лише «привілейовані одиниці зможуть займатися справжньою археологією», а решта «будуть змушені задовольнятися каталогізацією та публікацією археологічних залишків минулих поколінь» (Dyson 1998, 283). Ясно, що це ще більше ізолює цю дисципліну від інших. Вочевидь, С. Дайсон вважає, що державні програми мають і далі виконувати свою важливу роль.

Водночас він наголошує, що не можна все списати на економічні чинники. На його думку, американські археологи-класицисти не поставили важливих питань і не шукають нових напрямів розвитку. Зокрема, аспіранти навчаються майже так само, як п'ятдесят або навіть сто років тому, коли опанування грецької та латинської мов залишається в центрі більшості програм аспірантури з класичної археології (однак кількість студентів, які вивчають ці мови, постійно

зменшується). Студенти класичної археології, як правило, працюють в умовах, що ізолюють їх від інших археологів, і використовують традиційні методи та розв'язують проблеми, які в багатьох випадках мало відрізняються від тих, що сто років тому перейняли від німців засновники цієї дисципліни. Їхнє практичне навчання часто є вельми обмеженим і пізнім, а студенти-археологи є лише гвинтиками під час польових робіт (Dyson 1998, 284).

Один з виходів із цієї ситуації він бачить у тому, щоби вивчати історію, мистецтво та археологію середземноморського світу в системі, об'єднуючи дисципліни в рамках певної програми. Як він влучно та саркастично зазначив з цього приводу, «Для багатьох, мабуть, ересь стверджувати, що для розкопок галло-римських пам'яток не потрібна латина, але для інших ересь розкопувати стародавні пам'ятки без будь-якої історичної чи археологічної підготовки» (Dyson 1998, 285). На його думку, треба подолати «надзвичайну інтелектуальну відстань між американістами, антропологічними археологами та нашими колегами, які працюють у межах класичного світу», оскільки, «переступаючи ці інтелектуальні кордони, ми отримаємо набагато глибше розуміння того, що таке археологія насправді». Тобто тепер настав час зруйнувати бар'єри, що виникли між класичною філологією, античною історією, археологією та антропологією, і підготувати справжніх міждисциплінарних учених, необхідних для сучасних дослідницьких програм.

Вельми цікавими є також ремарки С. Дайсона щодо значення наукової комунікації. В цілому високо оцінюючи роль європейських (передовсім німецьких) вчених-емігрантів у розвитку класичної археології, він водночас звернув увагу на те, що «жоден з них не був справжнім польовим археологом». На думку С. Дайсона, «Приплив європейців, який триває і досі, також сприяв формуванню відчуття неповноцінності серед американських класичних археологів, які почали вважати рідну інтелектуальну культуру та наукові досягнення другорядними» (Dyson 1998, 228). За цими твердженнями стоїть розуміння значущості власної наукової традиції. Безсумнівно, саме гордість за досягнення власних наукових шкіл, до яких належать

дослідники, стає важливим стимулом для їхньої діяльності. Звісно, такі традиції слід підтримувати й навіть культивувати. Останнє зовсім не означає, що С. Дайсон виступає за певний науковий ізоляціонізм. Навпаки, він звертає увагу на можливості співпраці з іншими країнами (а не лише з Грецією та Італією), коли йдеться про дослідження періоду античності. Зокрема, він досить докладно описав результати досліджень американських вчених у колишній Югославії та їх співпрацю з місцевими антикознавцями. Звісно, це вимагає переосмислення змісту освіти та польової підготовки наступного покоління американських класичних археологів. Ідеться як про тематику (аналіз навколишнього середовища, дослідження пам'яток периферійних районів Римської імперії тощо), так і про методи дослідження (оброблення комп'ютерних даних тощо). Тобто він вважає, що сьогодні потрібна гнучка польова підготовка, яка дозволить молодим дослідникам «бачити потенціал у більш ніж одному типі археологічної ситуації та самостійно рухатися вперед» (Dyson 1998, 267). До речі, зазначимо, що в середині 1990-х рр. істотно активізувалася співпраця американських та українських учених (наприклад, Інститут класичної археології Техаського університету в 1994 р. став постійним партнером Національного заповідника «Херсонес Таврійський») (Karter 2006; Kliuba 2006). На жаль, окупація Криму перервала дослідження українськими науковцями цієї видатної пам'ятки та їх співпрацю з американськими вченими.

Врешті, важливими вважаємо міркування С. Дайсона про роль музейних колекцій та експозицій. Тривалий час музейні експозиції класичного мистецтва були спрямовані на культурну та соціальну еліту. До певної міри це зумовило такий погляд, що «якщо людина не вивчала класичне мистецтво в університеті, то їй, мабуть, не варто витрачати час на відвідування музеїв» (Dyson 1998, 274). І це стосується не лише поглядів пересічних людей, а й кураторів музеїв, які приділяли відносно мало уваги інноваційним способам репрезентації грецького та римського мистецтва мінливому американському суспільству. Водночас «у своєму жадібному прагненні до деконтекстуалізованих об'єктів» (Dyson 1998, 277) музеї віддалили себе від учених, особливо археологів-польовиків.

У підсумку варто повернутися до проблем, які ми маємо з класичною археологією в Україні. Зрозуміло, що сучасна російсько-українська війна відсуває ці проблеми далеко на другий план. Водночас очевидно, що саме ці жахливі обставини вкрай негативно вплинули й на науку. Утім, попри такі перешкоди, треба намагатися дивитися вперед і думати про майбутнє науки в Україні, зокрема й класичної археології. Якщо спробувати це зробити на основі тверджень С. Дайсона, то можна висловити такі міркування: необхідні як державні, так і партисипативні проєкти, спрямовані на підтримку класичної археології; треба забезпечувати збереження спадкоємності, наукових та освітянських традицій, але водночас дбати і про інноваційні шляхи її розвитку; враховуючи значний потенціал культурної спадщини України, слід налагоджувати активну комунікацію з науковими партнерами, зокрема американськими; успішний розвиток класичної археології можливий лише за умови тісної взаємодії науковців та громадськості, коли остання буде розуміти значення таких досліджень. Класична археологія не може виникнути в один момент, її існування базується на системній роботі поколінь учених, але її можна легко позбутися нерозумними діями як тих, хто керує освітою та наукою, так і самих науковців, які не хочуть йти в ногу з часом. Втрата такої дисципліни в Україні завдасть непоправної шкоди всій гуманітаристиці.

Список літератури / References

Domans'ka E. Kudy priamuie suchasna humanitarystyka? Ukrains'kyj humanitarnyj ohliad. 2012. Vyp. 16–17. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/kudy-pryamuie-suchasna-humanitarystyka> (accessed: 28.05.2025). (In Ukrainian)

Доманська Е. Куди прямує сучасна гуманітаристика? Український гуманітарний огляд. 2012. Вип. 16–17. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/kudy-pryamuie-suchasna-humanitarystyka> (accessed: 28.05.2025).

Dyson S. L. Ancient Marbles to American Shores: Classical Archaeology in the United States. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1998. 323 p.

Dyson S. L. Park Professor of Classics: Curriculum Vitae. University at Buffalo. URL: <https://arts-sciences.buffalo.edu/content/dam/arts-sciences/classics/CVs/DysonStephenCV2020.pdf> (accessed: 28.05.2025).

Fentress E. Review of «Ancient Marbles to American Shores: Classical Archaeology in the United States» by S. Dyson. *Antiquity*. 2001. Vol. 75, Iss. 290. PP. 903–906. DOI:10.1017/S0003598X00089584.

Karter Dzh. K. Khersones Tavrijs'kyj ta Instytut klasychnoi arkheolohii. Deiaki pidsumky amerykano-ukrains'koi spivpratsi. *Arkheolohiia*. 2006. № 2. S 24–34. (In Ukrainian)

Картер Дж. К. Херсонес Таврійський та Інститут класичної археології. Деякі підсумки американо-української співпраці. *Археологія*. 2006. № 2. С 24–34.

Kliuba Kh. M. Khersones Tavrijs'kyj. Novyj zdobutok ukrains'ko-amerykans'koi spivpratsi. *Arkheolohiia*. 2006. № 4. S. 112–114. (In Ukrainian)

Клюба Х. М. Херсонес Таврійський. Новий здобуток українсько-американської співпраці. *Археологія*. 2006. № 4. С. 112–114.

Skyrda V. V. Arkheolohichna nauka v Kharkivs'komu universyteti (1805–1920-i rr.). Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina, 2015. 164 s. (In Ukrainian)

Скирда В. В. Археологічна наука в Харківському університеті (1805–1920-і рр.). Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. 164 с.

Snead J. Review of «Ancient Marbles to American Shores: Classical Archaeology in the United States» by S. Dyson. *Bulletin of the History of Archaeology*. 2002. Vol. 12. Iss. 1. PP. 14–16. URL: <https://archaeologybulletin.org/articles/10.5334/bha.12104> (accessed: 28.05.2025). DOI:10.5334/bha.12104.

Zajtsev B. P., Latysheva V. A. Arkheolohycheskyj muzej Khar'kovskoho unyversyteta. Vestnyk Khar'kovskoho unyversyteta. Seryia «Ystoryia». 1992. № 362. S. 103–110. (In Russian)

Зайцев Б. П., Латышева В. А. Археологический музей Харьковского университета. Вестник Харьковского университета. Серия «История». 1992. № 362. С. 103–110.

Sergiy Posokhov

Doctor of Historical Sciences, Professor
V. N. Karazin Kharkiv National University
4 Svobody Sq., 61022, Kharkiv, Ukraine
Email: sposokhov@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1390-0625>

**REFLECTIONS ON THE HISTORY
OF «CLASSICAL ARCHAEOLOGY» IN THE UNITED STATES**

*The focus of the paper is on the book by the American scholar Stephen L. Dyson *Ancient Marbles to American Shores: Classical Archaeology in the United States* (1998), devoted to the emergence and shaping of this field in the United States. The author of this fundamental work is a professor of classical philology, president of the American Institute of Archaeology from 1995 to 1998, professor of Wesleyan University and the State University of New York at Buffalo, and over the course of his career director of numerous research projects in Italy. His research interests cover a wide range of issues in the history and archaeology of Rome and Roman Italy. He has taught numerous courses for undergraduates and graduate students, including those of a historiographical nature. The book in question is, without exaggeration, the first synthetic work tackling the complex process of the formation of classical archaeology in the United States. Dyson analyzes the work of leading American scholars, describes their achievement, particularly fruits of the study of ancient Greek and Roman sites and remains, and the role of institutions such as museums and universities in the professionalization of classical archaeology in the US. Some of Dyson's arguments concerning the stages, trends, issues, and prospects in the development of classical archaeology in the US provoke reflection, including on the state of affairs in Ukrainian research and education. In particular, the author of the paper draws attention to the importance of intergenerational continuity in this kind of scholarship, the role of state institutions and programs, and the state of higher education in history, where such specialists are trained. The paper concludes with some considerations regarding the future of classical archaeology in Ukraine.*

Keywords: classical archaeology, archaeology of antiquity, American historiography, Stephen L. Dyson, higher education in history.

Текст надійшов до редакції 16.03.2025.

The text was received by the editors 16.03.2025.

Текст затверджено до друку 01.05.2025.

The text is recommended for printing 01.05.2025.